

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету здоров'я, психології,
фізичної культури та спорту

Євген ПАВЛЮК

2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи інклюзивної освіти

Галузь знань – А Освіта

Спеціальність – А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Предметна спеціальність – А4.01 Середня освіта (українська мова і література)

Додаткова предметна спеціальність – А4.021 Середня освіта (англійська мова та зарубіжна література)

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма – Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова та зарубіжна література)

Обсяг дисципліни – 4 кредити ЄКТС, **Шифр дисципліни** ОЗП.13

Мова навчання – українська

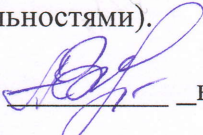
Статус дисципліни: обов'язкова (загальної підготовки)

Факультет – здоров'я, психології, фізичної культури та спорту

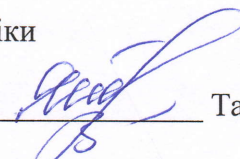
Кафедра – психології та педагогіки

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Загальний обсяг		Кількість годин						Курсовий проект	Курсова робота	Форма семестрового контролю	
					Аудиторні заняття					Самостійна робота, у т.ч. ІРС			Залік	Іспит
			Кредити ЄКТС	Години	Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття					
Д	3	5	4	120	50	16		34		70			+	

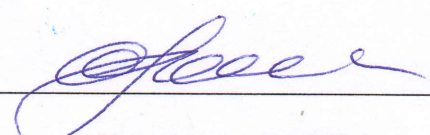
Робоча програма складена на основі Освітньо-професійної програми Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова та зарубіжна література) за спеціальністю А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями).

Робочу програму склала  канд. психол. наук, доцент Алла РУДЕНОК

Схвалена на засіданні кафедри психології та педагогіки

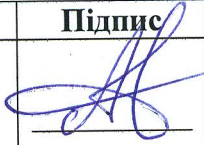
Протокол від 28 серпня 2025 р. № 1 Зав. кафедри  Таїсія КОМАР

Робоча програма розглянута та схвалена вченою радою факультету здоров'я, психології, фізичної культури та спорту

Голова вченої ради ФЗПФКС  Євген ПАВЛЮК

Хмельницький 2025

2 ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Посада	Назва факультету	Підпис	Ім'я, прізвище
Завідувач кафедри української філології, канд. філол. наук, доц.	Гуманітарно-педагогічний факультет		Анатолій ЯНЧИШИН
Гарант освітньо-професійної програми, канд. філол. наук, доц..	Гуманітарно-педагогічний факультет		Оксана ЮЩИШИНА

3 Пояснювальна записка

Дисципліна «Основи інклюзивної освіти» є складовою обов'язкової частини дисциплін загальної підготовки фахівців першого (бакалаврського) освітнього рівня за спеціальністю А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями) за освітньо-професійною програмою Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова та зарубіжна література).

Пререквізити – ОЗП.05 Основи фахової діяльності, ОЗП.08 Психологія, ОЗП.09 Педагогіка, ОЗП.11 Фізичне виховання та основи здоров'я.

Постреквізити – ОФП.03 Комплексна курсова робота з історії української літератури та методики її навчання, ОФП.04 Комплексна курсова робота з сучасної української літературної мови та методики її навчання, ОФП.13 Методика навчання української мови, ОФП.14 Методика навчання української та зарубіжної літератур, ОФП.15 Методика навчання англійської мови, ОФП.16 Педагогічна практика (пропедевтична), ОФП.17 Педагогічна практика з української мови і літератури у закладах загальної середньої освіти, ОФП.18 Педагогічна практика з англійської мови та зарубіжної літератури у закладах загальної середньої освіти.

Відповідно до освітньої програми дисципліна сприяє забезпеченню:

компетентностей: ІК Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання у сфері середньої освіти, ЗК02. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо, ЗК06. Здатність до міжособистісної взаємодії, ЗК07. Здатність працювати в команді, ЗК09. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, ЗК12. Здатність мотивувати людей та рухатись до спільної мети, ЗК15. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість, ЗК16. Здатність цінувати та поважати різноманітність та мультикультурність, ЗК18. Здатність ідентифікувати себе як громадянина України, здійснювати психологічну саморегуляцію та заходи щодо забезпечення безпеки й надання домедичної допомоги, ФК09. Здатність формувати ціннісні ставлення в учнів, ФК13. Здатність враховувати в освітньому процесі вікові та індивідуальні особливості учнів для формування мотивації учнів та організації їхньої пізнавальної діяльності, розвитку позитивної самооцінки, я-ідентичності, ФК15. Здатність конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, усвідомлюючи власні почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами, ФК16. Здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі, залучення батьків до освітнього процесу на засадах партнерства, ФК17. Здатність забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного учня, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів, ФК18. Здатність до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі, ФК19. Здатність організовувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу, здійснювати профілактично-просвітницьку роботу щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя.

програмних результатів навчання: ПРН06. Знати законодавчі вимоги щодо змісту загальної середньої освіти відповідного рівня та форм організації освітнього процесу (державні стандарти, типові освітні програми, модельні навчальні програми), ПРН07. Демонструвати академічні знання з освітньої галузі/навчального предмету (інтегрованого курсу) і володіти методиками і технологіями моделювання змісту навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів, ПРН08. Добирати дидактичні матеріали для вивчення учнями окремих тем/розділів навчальної програми відповідно до обов'язкових результатів навчання, ПРН09. Використовувати навчальний матеріал з метою розвитку в учнів ключових компетентностей і вмінь, спільних для всіх компетентностей, навчати учнів застосовувати їх на практиці, ПРН11. Добирати доцільні сучасні методики і технології навчання, виховання і розвитку учнів засобами освітньої галузі/навчального предмету (інтегрованого курсу) відповідно до визначених теми, мети і завдань уроку, ПРН12. Застосовувати методики і технології розвитку критичного мислення в учнів, ПРН14. Володіти методиками формування та розвитку ціннісних ставлень в учнів, ПРН20. Враховувати в освітньому процесі вікові та індивідуальні особливості учнів для формування мотивації учнів та організації їхньої пізнавальної діяльності, розвитку позитивної самооцінки, я-

ідентичності, ПРН21. Підтримувати взаємодію між учнями для сприяння їхньому соціальному розвитку, формувати навички взаємодопомоги та співпраці, ПРН22. Усвідомлювати власні почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами, володіти способами запобігання професійному вигоранню, ПРН23. Взаємодіяти з учасниками освітнього процесу конструктивно та безпечно, поважаючи розмаїття думок і поглядів, приймаючи та поцінуючи інакшість, ПРН24. Взаємодіяти з учасниками освітнього процесу на засадах партнерства, ПРН25. Забезпечувати педагогічний супровід учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі, ПРН26. Добирати та застосовувати в освітньому середовищі здоров'язбережувальні засоби та ресурси, володіти методами профілактично-просвітницької роботи та безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя, ПРН27. Знати умови надання домедичної допомоги відповідно до законодавства, розпізнавати зовнішні ознаки погіршення самопочуття людини, ПРН28. Забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного учня, з урахуванням його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів, ПРН30. Моделювати навчальні заняття на основі компетентнісного, діяльнісного, особистісно-зорієнтованого підходів.

Мета дисципліни – сформувати у здобувачів вищої освіти цілісне розуміння теоретико-методологічних, нормативно-правових, психолого-педагогічних та організаційно-дидактичних засад інклюзивної освіти, а також професійну готовність до проєктування, організації та реалізації інклюзивного освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, їхніх особливих освітніх потреб, принципів недискримінації, поваги до різноманітності, партнерської взаємодії та забезпечення безпечного й психологічно комфортного освітнього середовища.

Предмет дисципліни – закономірності, принципи, умови, методи, технології та організаційні механізми інклюзивної освіти, а також психолого-педагогічні особливості навчання, виховання та розвитку дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього середовища закладів загальної середньої освіти.

Завдання дисципліни – сформувати уявлення про сутність, принципи, філософські та методологічні засади інклюзивної освіти як складника сучасної освітньої парадигми; ознайомити здобувачів із законодавчими та нормативно-правовими основами інклюзивного навчання на національному та міжнародному рівнях; проаналізувати міжнародний досвід реалізації інклюзивної освіти та визначити можливості його адаптації до умов вітчизняної освітньої системи; сформувати знання про особливості розвитку дітей з особливими освітніми потребами та способи оцінки їхніх освітніх потреб у контексті організації навчання; розвинути розуміння змісту, завдань і структури психолого-педагогічного супроводу дітей в інклюзивному закладі освіти та ролі педагога у командній взаємодії; сформувати вміння організовувати та реалізовувати інклюзивний освітній процес, зокрема шляхом розроблення і впровадження індивідуальних програм розвитку, адаптації й модифікації навчального матеріалу, методів та оцінювання; розвинути здатність добирати та застосовувати сучасні технології, методи й засоби інклюзивного навчання відповідно до освітніх потреб, можливостей та інтересів учнів; сформувати готовність до врахування психолого-педагогічних особливостей навчання та виховання дітей з різними категоріями особливих освітніх потреб у професійній діяльності; сприяти формуванню ціннісного ставлення до різноманітності, толерантності та соціальної відповідальності, розвитку навичок міжособистісної взаємодії та командної роботи в інклюзивному освітньому середовищі; розвинути здатність до професійної рефлексії, саморегуляції та безпечної педагогічної діяльності в умовах інклюзивного освітнього простору.

Результати навчання. Після вивчення дисципліни студент повинен: вміти пояснювати сутність, принципи та методологічні засади інклюзивної освіти; знати й застосовувати нормативно-правові вимоги щодо організації інклюзивного навчання; аналізувати та адаптувати міжнародний досвід інклюзивної освіти до умов вітчизняної школи; визначати освітні потреби учнів з ООП з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей; проєктувати та реалізовувати інклюзивний освітній процес (ІПР, адаптація, модифікація, оцінювання); добирати та застосовувати технології, методи й засоби інклюзивного навчання; забезпечувати безпечне,

психологічно комфортне та безбар'єрне освітнє середовище; взаємодіяти з учасниками освітнього процесу на засадах партнерства, толерантності та командної роботи; враховувати психолого-педагогічні особливості навчання і виховання дітей з ООП у професійній діяльності; оцінювати ефективність власної педагогічної діяльності та здійснювати професійну саморефлексію.

4 Структура залікових кредитів дисципліни

Назва теми	Кількість годин, відведених на:		
	Денна форма		
	лекції	практ. заняття	СРС
Тема 1. Теоретичні та методологічні основи інклюзивної освіти	2	4	8
Тема 2. Законодавче та нормативно-правове забезпечення інклюзивного навчання	2	4	8
Тема 3. Міжнародний досвід реалізації інклюзивного навчання	2	4	9
Тема 4. Особливості розвитку та оцінка освітніх потреб дітей з особливими освітніми потребами	2	4	9
Тема 5. Психолого-педагогічний супровід дітей в інклюзивному закладі	2	4	9
Тема 6. Організація та реалізація інклюзивного освітнього процесу	2	4	9
Тема 7. Технології, методи та засоби організації інклюзивного освітнього процесу	2	4	9
Тема 8. Психолого-педагогічні особливості навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами	2	6	9
Разом за п'ятий семестр:	16	34	70

5 Програма навчальної дисципліни

5.1 Зміст лекційного курсу

Перелік лекцій для студентів денної форми здобуття освіти

№ лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
<i>П'ятий семестр</i>		
1	ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ Вступ до інклюзивної освіти: сутність, завдання та принципи. Понятійно-термінологічні визначення в контексті інклюзивної освіти. Історичний розвиток інклюзивного підходу в освіті осіб з особливими потребами. Філософія та етичні засади інклюзії. Література: [1] с. 24-25, [3] с. 13-20, [6] с. 41-43	2
2	ЗАКОНОДАВЧЕ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ Право на освіту в міжнародних документах про права людини. Законодавство України в галузі навчання дітей з особливими освітніми потребами. Закони України, що гарантують права дітей. Нормативні акти у сфері освіти та з питань життєдіяльності осіб з інвалідністю.	2

	Література: [2] с. 31-35, [11] с. 44-47, [12] с. 22-25	
3	МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ Історичний огляд становлення та розвитку інклюзивного навчання. Інтегроване та інклюзивне навчання в Італії. Рівноправність у здобутті освіти (досвід Австрії). Психолого-медико-соціальні центри (досвід Бельгії). Освітня реформа (досвід Нідерландів). Шведська модель інклюзивної освіти. Варіативність психолого-педагогічного супроводу (досвід Німеччини). Інклюзивна освіта в США. Література: [2] с. 39-41, [12] с. 35-36, [10] с. 62-65, [20] с. 40-45	2
4	ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА ОЦІНКА ОСВІТНІХ ПОТРЕБ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ Діти з особливими освітніми потребами. Категорії (типології) освітніх труднощів здобувачів освіти з особливими освітніми потребами. Інклюзивно-ресурсні центри (ІРЦ). Література: [2] с. 39-41, [12] с. 35-36, [7] с. 62-65, [8] с. 40-45	2
5	ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ЗАКЛАДІ Завдання психолого-педагогічного супроводу. Програма психолого-педагогічного супроводу. Роль учасників команди психолого-педагогічного супроводу. Ефективна комунікація та співпраця з батьками дітей з ООП. Література: [11] с. 111-113, [13] с. 72-75, [17] с. 51-55	2
6	ОРГАНІЗАЦІЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ Індивідуальна програма розвитку (ІПР). Адаптація та модифікація навчального матеріалу, методів та критеріїв оцінювання. Корекційно-розвиткові послуги: види, зміст та планування. Універсальний дизайн та розумне пристосування. Безбар'єрність в освіті. Підготовка педагогічних кадрів до роботи в інклюзії. Формування інклюзивної культури в закладі. Література: [2] с. 41-43, [10] с. 82-85, [12] с. 53-55, [13] с. 40-41, [19] с. 32-35	2
7	ТЕХНОЛОГІЇ, МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ Умови організації інклюзивного освітнього середовища. Технології інклюзивного навчання. Методи інклюзивного навчання. Засоби інклюзивного навчання та критерії їх добору. Література: [1] с. 112-114, [4] с. 98-102, [6] с. 85-86, [9] с. 73-75, [24] с. 104-105	2
8	ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ Особливості навчання та виховання дітей із затримкою психічного розвитку. Особливості навчання та виховання дітей з порушеннями слуху та зору. Особливості навчання та виховання дітей з порушеннями мовлення. Особливості навчання та виховання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. Особливості навчання та виховання дітей з розладами аутистичного спектра та порушеннями поведінки.	2
	Разом:	16

5.2 Зміст практичних занять

Перелік практичних занять для здобувачів денної форми навчання

№ п/п	Тема практичного (тема/зміст лабораторного /семінарського) заняття*	Кількість годин
1	Понятійно-термінологічний апарат інклюзивної освіти Література: [1] с. 9-34; [3] с. 40-50; [4] с. 8-26; [5] с. 9-45	2
2	Філософські та етичні засади інклюзивної освіти Література: [1] с. 481-487, 529-545; [3] с. 353-356; [5] с. 446-468, 497-499	2
3	Нормативно-правова база інклюзивної освіти в Україні Література: [1] с. 546-556; [3] с. 358-371; [5] с. 469-475	2
4	Міжнародні документи щодо права на інклюзивну освіту Література: [1] с. 557-564; [3] с. 371-374; [5] с. 475-480	2
5	Порівняльний аналіз міжнародних моделей інклюзивної освіти. Література: [1] с. 477-494; [5] с. 493-500	2
6	Можливості впровадження міжнародних практик інклюзивної освіти в закладах загальної середньої освіти України Література: [1] с. 524-529; [2] с. 334-368, 385-399; [3] с. 415-459; [5] с. 537-542	2
7	Категорії освітніх труднощів учнів з ООП Література: [1] с. 412-420, 434-452; [3] с. 192-212; [4] с. 78-89	2
8	Роль інклюзивно-ресурсного центру в освітньому процесі Література: [1] с. 34-46; [3] с. 51-69; [4] с. 26-59; [5] с. 45-62	2
9	Команда психолого-педагогічного супроводу Література: [1] с. 89-104; [3] с. 217-231; [4] с. 269-308; [5] с. 218-247	2
10	Взаємодія з батьками дітей з ООП Література: [1] с. 127-165; [3] с. 307-320; [4] с. 308-335; [5] с. 314-341	2
11	Індивідуальна програма розвитку (ІПР) Література: [1] с. 56-67; [3] с. 307-336; [4] с. 68-78, 308-335; [5] с. 247-341	2
12	Адаптація та модифікація освітнього процесу Література: [1] с. 82-85, [3] с. 58-64, [4] с. 108-115	2
13	Технології інклюзивного навчання Література: [1] с. 234-240, 261-275; [3] с. 71-144; [4] с. 93-138; [5] с. 76-93, 111-121	2
14	Методи і засоби інклюзивного навчання Література: [1] с. 275-313; [3] с. 166-192; [4] с. 153-194; [5] с. 121-150	2
15	Особливості навчання дітей з різними категоріями ООП Література: [1] с. 324-351; [3] с. 145-165; [4] с. 208-245; [5] с. 150-192	2
16	Диференційований та індивідуальний підхід в інклюзивному класі Література: [1] с. 351-359; [4] с. 245-265; [5] с. 192-205	2
17	Захист ІДЗ (інформаційно-методична пам'ятка)	2
	Разом:	34

5.3 Зміст самостійної (у т. ч. індивідуальної) роботи здобувача вищої освіти

Самостійна робота студентів полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу з відповідних джерел інформації, підготовці до практичних занять, тестового контролю, виконанні індивідуального домашнього завдання (інформаційно-методична пам'ятка).

Крім цього до послуг студентів сторінка кафедри у Модульному середовищі для навчання, де розміщені Робоча програма дисципліни та необхідні матеріали з її навчально-методичного забезпечення та контролю результатів навчання.

Зміст самостійної роботи студентів денної форми здобуття освіти

Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
<i>П'ятий семестр</i>		
1	1. Опрацювання літератури, конспекту лекцій з Т1. 2. Підготовка до практичного заняття 1.	3
2	1. Опрацювання літератури, конспекту лекцій з Т1. 2. Підготовка до практичного заняття 2.	4
3	1. Опрацювання літератури, конспекту лекцій Т2. 2. Підготовка до практичного заняття 3.	4
4	1. Опрацювання літератури, конспекту лекцій Т2. 2. Підготовка до практичного заняття 4.	4
5	1. Опрацювання літератури, конспекту лекцій Т3. 2. Підготовка до практичного заняття 5. 3. Вибір теми ІДЗ (інформаційно-методична пам'ятка).	4
6	1. Опрацювання літератури, конспекту лекцій Т3. 2. Підготовка до практичного заняття 6. 3. Виконання ІДЗ (інформаційно-методична пам'ятка).	4
7	1. Опрацювання літератури, конспекту лекцій Т4. 2. Підготовка до практичного заняття 7. 3. Виконання ІДЗ (інформаційно-методична пам'ятка).	4
8	1. Опрацювання літератури, конспекту лекцій Т4. 2. Підготовка до практичного заняття 8. 3. Підготовка до тестового контролю матеріалу за темами 1-4. 4. Виконання ІДЗ (інформаційно-методична пам'ятка).	5
9	1. Опрацювання літератури, конспекту лекцій Т5. 2. Підготовка до практичного заняття 9. 3. Виконання ІДЗ (інформаційно-методична пам'ятка).	4
10	1. Опрацювання літератури, конспекту лекцій Т5. 2. Підготовка до практичного заняття 10. 3. Виконання ІДЗ (інформаційно-методична пам'ятка).	4
11	1. Опрацювання літератури, конспекту лекцій Т6. 2. Підготовка до практичного заняття 11. 3. Виконання ІДЗ (інформаційно-методична пам'ятка).	4
12	1. Опрацювання літератури, конспекту лекцій Т6. 2. Підготовка до практичного заняття 12. 3. Виконання ІДЗ (інформаційно-методична пам'ятка).	4
13	1. Опрацювання літератури, конспекту лекцій Т7. 2. Підготовка до практичного заняття 13. 3. Виконання ІДЗ (інформаційно-методична пам'ятка).	4
14	1. Опрацювання літератури, конспекту лекцій Т7. 2. Підготовка до практичного заняття 14. 3. Виконання ІДЗ (інформаційно-методична пам'ятка).	4
15	1. Опрацювання літератури, конспекту лекцій Т8. 2. Підготовка до практичного заняття 15. 3. Виконання ІДЗ (інформаційно-методична пам'ятка).	4
16	1. Опрацювання літератури, конспекту лекцій Т8. 2. Підготовка до практичного заняття 16. 3. Підготовка до тестового контролю матеріалу за темами 5-8. 4. Виконання ІДЗ (інформаційно-методична пам'ятка).	6

17	1.Підготовка до захисту ІДЗ (інформаційно-методична пам'ятка)	4
Разом:		70

5.3.1 Орієнтовна тематика індивідуального домашнього завдання (інформаційно-методична пам'ятка) для самостійної роботи студентів*

1. Пам'ятка для вчителя: як організувати інклюзивний урок у загальноосвітньому класі.
2. Пам'ятка для вчителя: адаптація та модифікація навчальних завдань для учнів з ООП.
3. Пам'ятка для вчителя: як працювати з учнем із затримкою психічного розвитку.
4. Пам'ятка для вчителя: як підтримати учня з розладами аутистичного спектра в класі.
5. Пам'ятка для вчителя: робота з учнем із синдромом дефіциту уваги та гіперактивності.
6. Пам'ятка для вчителя: організація навчання учня з порушеннями слуху.
7. Пам'ятка для вчителя: організація навчання учня з порушеннями зору.
8. Пам'ятка для вчителя: організація навчання учня з порушеннями опорно-рухового апарату.
9. Пам'ятка для вчителя: формування інклюзивної культури та толерантної взаємодії в класі.
10. Пам'ятка для вчителя: як працювати з батьками учнів з особливими освітніми потребами.
11. Пам'ятка для вчителя: як оцінювати навчальні досягнення учнів з ООП.
12. Пам'ятка для вчителя: профілактика перевантаження та емоційного вигорання в умовах інклюзії.
13. Пам'ятка для класного колективу: як підтримати однокласника з особливими освітніми потребами.
14. Пам'ятка для батьків: як допомогти дитині з ООП у навчанні вдома.
15. Пам'ятка для вчителя: організація безбар'єрного та безпечного освітнього середовища.

Примітка: *студент може запропонувати власну тему, яка узгоджується із викладачем

Індивідуальна робота над розробленням інформаційно-методичної пам'ятки дає можливість студентам систематизувати знання з інклюзивної освіти, перевести їх у площину практичних дій, навчитися добирати та формулювати рекомендації з урахуванням освітніх потреб учнів, вікових та індивідуальних особливостей, принципів недискримінації та партнерської взаємодії. Це сприяє підвищенню професійної готовності майбутніх учителів до реалізації інклюзивного навчання та виховання в сучасних умовах.

Інформаційно-методична пам'ятка має відповідати обраній темі та бути спрямованою на розв'язання конкретної педагогічної проблеми інклюзивної освіти. У пам'ятці необхідно чітко визначити цільову аудиторію (вчитель, учні, батьки або педагогічний колектив) і забезпечити поєднання інформаційної та методичної складових шляхом подання коротких теоретичних пояснень і практичних рекомендацій (алгоритмів дій). Зміст пам'ятки має бути науково обґрунтованим, педагогічно коректним і відповідати принципам інклюзії, недискримінації, поваги до різноманітності та забезпечення безпечного освітнього середовища. Формулювання повинні бути чіткими, лаконічними й доступними для практичного використання без перевантаження спеціальною термінологією. Пам'ятка має враховувати вікові та індивідуальні особливості учнів і специфіку їхніх освітніх потреб, відповідати чинним нормативно-правовим документам у сфері освіти та інклюзивного навчання, а також дотримуватися вимог академічної доброчесності. Рекомендований обсяг пам'ятки становить 1–2 сторінки формату А4, структура має бути логічною і впорядкованою (назва, визначення адресата, короткий вступ, перелік рекомендацій, за потреби – висновки або джерела), а мова викладу – нормативною, толерантною та професійною, орієнтованою на практичне застосування в умовах закладу загальної середньої освіти.

На самостійне опрацювання студентів виносяться визначені у методичних рекомендаціях до практичних занять та самостійної роботи питання з кожної теми. Керівництво самостійною роботою та контроль за виконанням індивідуального домашнього завдання здійснюється викладачем згідно з розкладом консультацій у позаурочний час.

6 Технології та методи навчання

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні інтерактивних, ігрових та мультимедійних технологій навчання у традиційних та інноваційних формах*, зокрема: проблемні лекції, лекції-візуалізації, лекції із застосуванням техніки зворотного зв'язку (інтерактивні); практичні заняття з використанням бесід, дискусій, ділових (рольових) ігор, творчих завдань, ситуаційних задач; кейсів, самостійна робота (опрацювання теоретичного матеріалу, індивідуальне домашнє завдання (інформаційно-методична пам'ятка). Використання інформаційно-комунікаційних та технологій дистанційного навчання (сервіс для проведення онлайн конференцій Zoom, Модульне середовище для навчання тощо).

***Примітка:** *у процесі вивчення освітнього компонента передбачається можливість проведення гостьових і/або виїзних занять, спрямованих на розширення теоретичних знань і формування практичних навичок у реальних умовах професійної діяльності.*

7 Методи контролю

Поточний контроль здійснюється під час практичних занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою та графіком освітнього процесу. При цьому використовуються такі методи поточного контролю:

- усне опитування кожного студента для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу тем та оцінювання результатів роботи на практичних заняттях (розв'язування задач, кейсів, участь у обговоренні ситуацій);
- тестовий контроль для перевірки засвоєння теоретичного матеріалу тем;
- перевірка виконаного індивідуального завдання (інформаційно-методична пам'ятка), що сприяє набуттю теоретичних знань і практичних навичок.

При виведенні підсумкової семестрової оцінки враховуються результати поточного контролю. Здобувач вищої освіти, який набрав протягом семестру суму балів нижчу за 60 відсотків від максимального балу, вважається таким, який має академічну заборгованість. Ліквідація академічної заборгованості здійснюється у період екзаменаційної сесії або за графіком, встановленим деканатом відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ».

8 Політика дисципліни

Політика навчальної дисципліни загалом визначається системою вимог до здобувача вищої освіти, що передбачені чинними положеннями Університету про організацію та навчально-методичне забезпечення освітнього процесу. Зокрема, проходження інструктажу з техніки безпеки; відвідування занять з дисципліни є обов'язковим. За об'єктивних причин (підтверджених документально) теоретичне навчання за погодженням із лектором може відбуватись в індивідуальному режимі. Успішне опанування дисципліни і формування фахових компетентностей і програмних результатів навчання передбачає необхідність підготовки до практичних занять (вивчення теоретичного матеріалу з теми, активно працювати на занятті, розв'язувати задачі, брати участь у дискусіях щодо прийнятих рішень при виконанні здобувачами задач).

Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт у встановлені терміни, передбачені Робочою програмою навчальної дисципліни. Пропущене практичне заняття здобувач зобов'язаний відпрацювати у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичних занять у семестрі.

Засвоєння студентом теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється за результатами опитування під час практичних занять, тестування й виконання індивідуального домашнього

завдання. Виконання індивідуального завдання завершується його здачею на перевірку у терміни, встановлені графіком самостійної роботи та захистом на останньому занятті.

Здобувач вищої освіти, виконуючи самостійну роботу з дисципліни, має дотримуватися політики доброчесності (заборонені списування, підказки, плагіат, використання штучного інтелекту (без вірного цитування)). У разі порушення політики академічної доброчесності в будь-яких видах навчальної роботи здобувач вищої освіти отримує незадовільну оцінку і має повторно виконати завдання з відповідної теми (виду роботи), що передбачені Робочою програмою. Будь-які форми порушення академічної доброчесності під час вивчення навчальної дисципліни не допускаються та не толеруються.

У межах вивчення навчальної дисципліни здобувачам вищої освіти передбачено визнання і зарахування результатів навчання, набутих шляхом неформальної освіти, що розміщені на доступних платформах (<https://ippo.com.ua/category/inkluzia> /; <https://vseosvita.ua/webinar?s=%D0%9E%D0%9E%D0%9F>), які сприяють формуванню компетентностей і поглибленню результатів навчання, визначених Робочою програмою дисципліни, або забезпечують вивчення відповідної теми та/або виду робіт з програми навчальної дисципліни (детальніше у Положенні про порядок визнання та зарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ).

9 Оцінювання результатів навчання студентів у семестрі

Оцінювання академічних досягнень здобувача вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». При поточному оцінюванні виконаної здобувачем роботи з кожної структурної одиниці і отриманих ним результатів викладач виставляє йому певну кількість балів із призначених робочою програмою для цього виду роботи. При цьому кожна структурна одиниця (робота) може бути зарахована, якщо здобувач набрав не менше 60 відсотків (мінімальний рівень для позитивної оцінки) від максимально можливої суми балів, призначеної структурній одиниці.

Будь-які форми порушення академічної доброчесності не допускаються та не толеруються.

Отриманий здобувачем бал за зарахований вид навчальної роботи (структурну одиницю) після її оцінювання викладач виставляє в електронному журналі обліку успішності здобувачів вищої освіти. Позитивну підсумкову оцінку здобувач може отримати, якщо за результатами поточного контролю набере від 60 до 100 балів. Семестрова підсумкова оцінка розраховується в автоматизованому режимі в інформаційній підсистемі «Електронний журнал» (ІС «Електронний університет») і відповідно до накопиченої суми балів визначається оцінка за інституційною шкалою та шкалою ЄКТС (див. таблицю Співвідношення...), яка заноситься в екзаменаційну відомість, а також до Індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів денної форми здобуття освіти

П'ятий семестр											
Аудиторна робота								Контрольні заходи		Самостійна робота	Разом
Практичне заняття (мінімум – 8 контрольних точок)								Тестовий контроль		ІДЗ**	Залік
T*1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T1-4	T 5-8	інформаційно-методична пам'ятка	За рейтингом
Кількість балів за кожний вид навчальної роботи (мінімум-максимум)											
3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	12-20	12-20	12-20	60- 100***
24-40								24-40		12-20	

Примітка: * T – тема навчальної дисципліни; ** ІДЗ (інформаційно-методична пам'ятка) – індивідуальне домашнє завдання;

*** За набрану з будь-якого виду навчальної роботи з дисципліни кількість балів, нижче встановленого мінімуму, здобувач отримує незадовільну оцінку і має її передати у встановлений викладачем (деканом) термін. Інституційна оцінка встановлюється відповідно до таблиці

Критерії оцінювання за видами робіт

Оцінювання на практичних заняттях

Оцінка, яка виставляється за практичне заняття, складається з таких елементів: усне опитування студентів на знання теоретичного матеріалу з теми; вільне володіння студентом спеціальною термінологією й уміння професійно обґрунтувати прийняті рішення при розв'язуванні задач; результати виконання практичних робіт.

При оцінюванні результатів навчання здобувачів вищої освіти на практичних заняттях викладач користується наведеними нижче критеріями:

При оцінюванні результатів навчання здобувачів вищої освіти на практичних заняттях викладач користується наведеними нижче критеріями:

Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти

Оцінка та рівень досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей	Узагальнений критерій
Відмінно (високий) 5	Студент глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає грамотний, логічний виклад відповіді (як в усній, так і у письмовій формі), якісне зовнішнє оформлення роботи. Студент не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки. При відповіді допустив дві-три несуттєві похибки.
Добре (середній) 4	Студент виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання закономірностей тощо. Відповідь студента має будуватися на основі самостійного мислення. Студент у відповіді допустив дві-три несуттєві помилки.
Задовільно (достатній) 3	Студент виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь студента будується на рівні репродуктивного мислення, студент має слабкі знання структури курсу, допускає неточності і суттєві помилки у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно (недостатній) 2	Студент виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється студенту, який не може продовжити

	навчання без додаткової роботи з вивчення дисципліни.
--	---

Оцінювання результатів тестового контролю

Кожен з двох тестів, передбачених робочою програмою, складається із 20 тестових завдань. Максимальна сума балів, яку може набрати студент за результатами тестування, становить 20.

Відповідно до таблиці структурування видів робіт за тестовий контроль здобувач залежно від кількості правильних відповідей може отримати від 12 до 20 балів:

Таблиця – Розподіл балів в залежності від наданих правильних відповідей на тестові завдання

Кількість правильних відповідей	0-11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Відсоток правильних відповідей	0-59	60	65	70	75	80	85	90	95	100
Кількість отриманих балів	0	12	13	14	15	16	17	18	19	20

На тестування відводиться 20 хвилин. Правильні відповіді студент записує у талоні відповідей. Студент може також пройти тестування і в онлайн режимі у Модульному середовищі для навчання на сторінці навчальної дисципліни. Тестування здобувачів вищої освіти у Модульному середовищі для навчання автоматично оцінюються за критеріями, наведеними у таблиці вище.

При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

У випадку, коли студент не виконав індивідуальний план з дисципліни у заплановані терміни без поважних причин, то під час відпрацювання заборгованості при позитивній відповіді йому виставляється оцінка «задовільно».

Критерії оцінювання результатів ІДЗ (інформаційно-методична пам'ятка)

<i>Оцінка та рівень досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей</i>	<i>Узагальнений критерій оцінювання</i>
Максимальний (високий) бал (відмінно) 20	Інформаційно-методична пам'ятка повністю розкриває обрану проблему інклюзивної освіти; чітко визначено цільову аудиторію, мету та практичне призначення пам'ятки; зміст структурований і логічно вибудований (короткий вступ, перелік рекомендацій/алгоритмів дій, за потреби – висновки); рекомендації є науково обґрунтованими, методично коректними та практично доцільними; враховано вікові та індивідуальні особливості учнів, принципи інклюзії та безпечного освітнього середовища; використано сучасні підходи та нормативні орієнтири; оформлення без помилок, мова чітка й доступна; за потреби коректно подано посилання на джерела; робота демонструє високий рівень професійної готовності майбутнього вчителя.
Потенційні позитивні бали* (середній бал) (добре) 13-19	Пам'ятка загалом розкриває обрану проблему, однак окремі елементи (мета, цільова аудиторія, обґрунтування рекомендацій або логіка структури) подані неповно або поверхово; рекомендації здебільшого доречні, проте не завжди чітко пов'язані з освітніми потребами учнів або принципами інклюзії; науково-методичне

	підґрунтя частково недостатнє або має неточності; структура зрозуміла, але потребує уточнення; можливі окремі мовні чи стилістичні недоліки; практична цінність збережена, але робота потребує доопрацювання.
Мінімальний (достатній) бал (задовільно) 12	Пам'ятка лише частково відповідає обраній темі; відсутні або нечітко визначені мета та цільова аудиторія; рекомендації мають загальний характер, не враховують освітні потреби учнів або специфіку інклюзивного середовища; структура фрагментарна, логіка викладу порушена; методичне обґрунтування відсутнє або формальне; можливі значні мовні та оформлювальні недоліки, що ускладнюють сприйняття змісту; практична цінність обмежена.

Підсумкова семестрова оцінка за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС визначається в автоматизованому режимі після внесення викладачем результатів оцінювання з усіх видів робіт до електронного журналу. Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС у наведеній нижче таблиці.

Залік виставляється, якщо загальна сума балів, яку набрав студент з дисципліни за результатами поточного та підсумкового контролю, знаходиться у межах від 60 до 100 балів. При цьому за інституційною шкалою ставиться оцінка «зараховано», а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом сумі балів відповідно до таблиці Співвідношення.

Таблиця – Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Рейтингова шкала балів	Інституційна шкала (Опис рівня досягнення здобувачем вищої освіти запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни)	
		Залік	Іспит/диференційований залік
A	90-100	Зараховано	Відмінно/Excellent – високий рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни, що свідчить про безумовну готовність здобувача до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
B	83-89		Добре/Good – середній (максимально достатній) рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
C	73-82		Задовільно/Satisfactory – Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати навчання з навчальної дисципліни
D	66-72		
E	60-65		
FX	40-59	Незараховано	Незадовільно/Fail – Низка запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни відсутня. Рівень набутих результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
F	0-39		Незадовільно/Fail – Результати навчання відсутні

10 Питання для самоконтролю результатів навчання

1. Сутність інклюзивної освіти як сучасної освітньої парадигми.
2. Принципи інклюзії: доступність, рівність, участь, недискримінація.
3. Понятійно-термінологічний апарат інклюзивної освіти.
4. Інтеграція та інклюзія: подібності й відмінності.
5. Ціннісні та етичні засади інклюзивної освіти.

6. Міжнародні документи щодо права на освіту та інклюзію.
7. Законодавство України у сфері інклюзивної освіти.
8. Права та обов'язки учасників освітнього процесу.
9. Нормативні вимоги до організації інклюзивного навчання в ЗЗСО.
10. Моделі інклюзивної освіти в різних країнах.
11. Порівняльний аналіз інклюзивних практик.
12. Можливості адаптації міжнародного досвіду в Україні.
13. Категорії особливих освітніх потреб.
14. Освітні труднощі та їх прояви.
15. Оцінка освітніх потреб учнів.
16. Роль інклюзивно-ресурсних центрів.
17. Мета, завдання та структура психолого-педагогічного супроводу.
18. Команда супроводу та її функції.
19. Взаємодія з батьками дітей з ООП.
20. Особливості сімейних стосунків у родинах із дитиною з РАС.
21. Тривожність батьків дітей з ООП в умовах війни та її вплив на дитину.
22. Індивідуальна програма розвитку (структура, призначення).
23. Адаптація та модифікація навчального матеріалу.
24. Організація безбар'єрного освітнього середовища.
25. Універсальний дизайн навчання.
26. Оцінювання навчальних досягнень учнів з ООП.
27. Сучасні педагогічні технології інклюзивного навчання.
28. Методи та форми роботи в інклюзивному класі.
29. Диференціація та індивідуалізація навчання.
30. Засоби підтримки навчання учнів з ООП.
31. Особливості навчання учнів з РАС.
32. Формування моральної самосвідомості підлітків із затримкою психічного розвитку.
33. Особливості навчання учнів із сенсорними порушеннями.
34. Поведінкові та емоційні труднощі учнів з ООП.
35. Формування інклюзивної культури в класному колективі.
36. Професійна готовність студентів до роботи з дітьми з РАС.
37. Чинники формування професійної готовності до інклюзії.
38. Освітні можливості дослідницької діяльності в підготовці вчителя.

11 Навчально-методичне забезпечення

Освітній процес з дисципліни «Основи інклюзивної освіти» забезпечений необхідними навчально-методичними матеріалами, що розміщені в Модульному середовищі для навчання MOODLE:

1. Освітній компонент «Основи інклюзивної освіти». URL: <https://msn.khmnu.edu.ua/course/view.php?id=6958>

2. Спеціальна психологія: методичні рекомендації до вивчення дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності С4 «Психологія» / Руденок А. І., Попелюшко Р.П., Петяк О. В., Гаврилькевич В.К. Хмельницький ХНУ, 2025. 60 с.

3. Основи дефектології та патопсихології : методичні вказівки до вивчення дисципліни для студентів спеціальностей «Психологія» та «Соціальна робота» / Р. П. Попелюшко. Хмельницький : ХНУ, 2019. 97 с.

12 Рекомендована література

Основна:

1. Діти з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі / навчально-методичний посібник /авт.: Н. Ярмола, Л. Коваль-Бардаш, Н. Компанець, Н. Квітка, А. Лапін. К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 208 с.
2. Інклюзивне навчання/авт.: Н. Ярмола. Київ.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2025. 125 с.
3. Кобильченко В.В., Омельченко І.М. Спеціальна психологія : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2020. 224 с.
4. Концепти та стратегії розбудови інклюзивної освіти у часи війни та повоєнний період : монографія /Колупаєва А. А., Таранченко О. М. ; Київ, 2025. 450 с.
5. Кушнір Ю. В., Оверчук В.А., Шпортун О.М. Вікова та спеціальна психологія: навчальний посібник. Вінниця: Центр оперативного друку «Документ Принт», 2020. 384 с.

Додаткова:

6. Готовність педагогів до роботи з дітьми з ООП в умовах війни та повоєнний час / Київ, 2025. 194 с.
7. Комар Т.В., Руденок А.І., Дідик Н.М. Дослідження мотиваційної готовності студентів до роботи з дітьми з розладами аутистичного спектра. Габітус, №35. 2022. С. 138-142. <http://habitus.od.ua/journals/2022/35-2022/20.pdf>
8. Компанець Н.М. Навчальна поведінка дитини з ООП: рівні поведінкового втручання. – К., 2025. – 88 с.
9. Кобильченко В.В. Теоретичні основи формування життєстійкості у дітей з порушеннями зору в умовах кризових ситуацій: Монографія. К.: Видавець Цибульська, 2025. 261 с.
10. Корекційна психопедагогіка (Олігофренопедагогіка) : навчально-методичний посібник / укл. О.В. Гаяш. Ужгород, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2021. 255 с.
11. Луценко І. Розробляємо індивідуальну програму розвитку: крок за кроком / І.Луценко, Н.Слободянюк // Заступник директора школи. 2016. - № 6. С. 24 – 33.
12. Недозим І. В. Учні початкових класів із розладами аутистичного спектра: навчання та розвиток : навчально-методичний посібник / І. В. Недозим. Харків : Вид-во «Ранок», 2020. 96 с.
13. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / За заг. ред. М.А. Порошенко та ін. Київ : 2018. 252 с
14. Права людини: знати, щоб захищати. Що треба знати про захист прав дітей з інвалідністю: методичний посібник / Під заг. ред. Софій Н. З., К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 52 с.
15. Руденок, А. І., Ільницька, І. Є. Особливості стосунків в сім'ях з дітьми з розладами аутистичного спектру. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія. 2022. 3.с. 71-75. <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2022.3.14>
16. Руденок А.І., Петяк О.В., Хоманець М.В. Програма виховання моральної самосвідомості підлітків із затримкою психічного розвитку. Вчені записки ТНУ. Серія: Психологія. Том 34 (73). № 5, 2023. С.73-78 DOI <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2023.5/13>
17. Руденок А., Рудик Г. Тривожність та її прояви у батьків дітей з особливими освітніми потребами в умовах війни. Psychology Travelogs. 2024. 3. С.197–209. <https://doi.org/10.31891/PT-2024-3-19>
18. Соціалізація молоді з особливими освітніми потребами: кращі практики: метод. посіб. / Базиленко А., Таланчук І., Давиденко Г. та ін.; за загальною редакцією А. Базиленко. К.: Талком, 2020. 128 с.
19. Теорія і практика інклюзивної освіти [навчально-методичний посібник] / Упорядник Бондар К. М. [2–ге вид., доп.]. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с.
20. Трофименко Л.І. Подолання труднощів засвоєння та використання граматики: навчальний посібник. Київ, 2025. 158 с.

21. Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами : навчально-методичний посібник. Київ : ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80 с.

22. Ярмола, Н. А., Тороп, К. С. Системоутворювальна роль компетентностей в організації навчального процесу для дітей з особливими потребами/ Ярмола, Н. А., Тороп, К. С.//Вид-во НПУ ім. МП Драгоманова. 2021. № 40. С. 99-106

23. Шеремет А., Руденок А., Бездітна Л. Адаптація дітей ВПО з особливими освітніми та соціальними потребами в умовах нового середовища. Psychology Travelogs. 2024. 4. 275–282. <https://doi.org/10.31891/PT-2024-4-26>

24. Rudenok, A., Didyk, N., Kovalchuk, A., Petyak, O., Antonova, Z., & Khanerska, N. (2022). Psychological Support for Children with Intellectual Disorders in War Conditions. BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience, 13(3), 63-84. <https://doi.org/10.18662/brain/13.3/354>

13 Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека університету. [Електронний ресурс]. – Доступ до ресурсу: <http://library.khmnu.edu.ua/>.

2. Інституційний репозитарій ХНУ. [Електронний ресурс]. – Доступ до ресурсу: <http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/?locale=uk>.

3. Модульне середовище для навчання. [Електронний ресурс]. – Доступ до ресурсу: <https://msn.khmnu.edu.ua/>.

Неформальна освіта: Діти з ООП. Доступ до ресурсу: <https://vseosvita.ua/webinar?s=%D0%9E%D0%9E%D0%9F>

Каталог курсів підвищення кваліфікації з напрямку «Особи з особливими освітніми потребами» Доступ до ресурсу: <https://ippo.com.ua/category/inkluzia/>

14 Матеріально-технічне та програмне забезпечення дисципліни (за потреби)

Інформаційна та комп'ютерна підтримка: ПК, планшет, смартфон або інший мобільний пристрій, проектор. Програмне забезпечення: програми Microsoft Office або аналогічні, доступ до мережі Інтернет, робота з презентаціями.

Вивчення навчальної дисципліни не потребує використання спеціального програмного прикладного забезпечення, крім загальноновживаних програм і операційних систем.